

марксизма-ленінізму при ЦК КПСС. — Государственное издательство политической литературы, Москва, 1960. — 907 с.

3. Кропоткин П. А. Этика: Избранные труды. — М. : Политиздат, 1991. — 496 с.

Юрій Шадських

Національний університет «Львівська політехніка»

м. Львів

МУДРІСТЬ НАТОВПУ АБО КОЛЕКТИВНИЙ РОЗУМ

Виявляється "мудрість натовпу" в тому, що в масі непов'язаних один з одним людей запитують точну відповідь на питання, яке їм свідомо невідоме, так що відповідаючи, вони можуть лише гадати. Далі відповіді різних людей усереднюють, і виявляється, що середнє дивним чином дуже близько до точного результату або взагалі збігається з ним. Але: «натовп мудрий» саме і лише в тому випадку, якщо кожен індивід відповідає незалежно, сам за себе, різні люди не знають відповідей один одного. Тобто коли в системі з'являється умовний «соціолог», працею якого відповідаючим робляться відомі думки інших, «мудрість» зникає і усереднена відповідь втрачає зв'язок з істинним. Не знаючи точну відповідь, її вгадують на основі емоцій, а емоції, що формуються в колективі, багато сильніше за індивідуальні переживання, і загальнолюдського явища конформізму ніхто не відміняв – а воно як би спеціально створене для поширення думок незалежно від їх істинності і готовності/неготовності індивідів прийняти їх на індивідуальному рівні.

Наша психіка влаштована так, що в умовах невизначеності здатність людей міцно триматися за тільки що висунуті невірні робочі гіпотези різко зростає. Плюс упевненість в правильності помилкових рішень зростає разом із складністю завдання, що є прояв загального правила, що описує поведінку людини в умовах невизначеності, – «шукай структуру в хаосі». Виявляється, люди під стресом більш схильні бачити закономірності там, де їх немає. Наприклад, парашутисти безпосередньо перед стрибком частіше бачать фігури у випадкових картинах з крапок і плям. Еволюція, яка байдужа до долі індивідуальної особини, але милостива до роду, в стресовій ситуації пригнічує інстинкт самозбереження і збільшує відчуття переконаності в своїй правоті. Значима згуртованість людей в нинішньому «товаристві індивідів» і скоординоване виконання кожним з нас власної ролі вимагає постійного і сильного ідейного «накачування», з підтримкою потрібних і відсіканням

небезпечних елементів круговороту ідей (особливо у разі, коли всі закликаються не «знати своє місце», а «боротися за краще»). А якщо про це забути - йде соціальна дезорганізація, як опускається людина, що перестала чистити зуби і робити зарядку.

«Мудрість натовпу» - феномен того ж роду, що її підвищена маневреність. Лише пов'язаний з рухом в ментальному просторі, де питання і відповіді відкривають ті або інші двері лабіринту. Якщо людям «підказують», про що думають інші, потужність «колективного розуму» сходить нанівець. Майже завжди, коли в умовах невизначеності є якийсь розкид думок, пошук істини вимагає «рухатися» до однієї з меж, а то і за край (за межі тих думок, що середня людина вважає «адекватними»). Навіть якщо багато хто не вийде за ці кордони, хтось вийде і дістанеться до істини: а вона володіє тією чудовою властивістю, що вона перевищує вигідність – скажімо, спонукає відмовлятися від особисто вигідних тобі забобонів або сильно знижує упевненість в їх захисті. Тому якщо хто-небудь наздогад «дістанеться до істини», він з високою вірогідністю переконає багатьох. А ось соціальний вплив, який передається інформацією про думки інших, повертає кожного – або більшість - до дещо «середнього», прийняттого, але неістинного. Прикладом цього може служити стихія Інтернету, яка володіє власними механізмами витягання і згущування значущості.

Андрій Бурий

Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка, м. Дрогобич

ЛЮДИНА Й ЦИВІЛІЗАЦІЯ В ОКРЕМИХ КІНОРЕФЛЕКСІЯХ

Людина не лише існує у світі, але його також пізнає, тому усвідомлення буття не тільки власного, але й чужого, є рисою її існування. Людина, якщо існує, то у світі (*Mitdasein* у М. Гайдеггера, *etre pour autrui* у Ж.-П. Сартра). Х. Ортега-і-Гасет вбачав головний недолік попередньої філософії у тому, що людина розглядалась нею як істота автономна стосовно навколишнього їй світу. «... у світі немає нічого, гідного називатись «я» у точному сенсі цього слова. Бо саме властивості цього персонажа однозначно визначаються оцінками, які в житті отримує все наше: тіло, душа, характер і обставини. ... «Я» – визначений та суто індивідуальний, мій тиск на світ, світ – такий самий визначений та індивідуальний спротив мені [5, с. 309–310]». Формула «Я є Я з моїми обставинами» покладає, що поняття обставин